

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-13>

**FOCUS ON AUTHENTICITY:
THE ROLE OF A TEACHER ACCORDING TO A. D'AVENIA**

**ОРІЄНТИР НА СПРАВЖНІСТЬ:
РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ЗА А. Д'АВЕНІА**

Kushnir I. B.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of World Literature,
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine*

Кушнір І. Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри світової
літератури,
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

У дослідженні запропоновано нову перспективу аналізу роману сучасного італійського письменника А. д'Авенія “Біла як молоко, червона, як кров” (2010) із акцентом на роль вчителя, що допомагає подолати випробування у житті підлітка Лео. Цей роман є одним із репрезентативних творів сучасної італійської прози для юнацтва та охоплює коло важливих проблем підлітковості (кохання, дружба, смерть, пошук себе), що змотивувало нас до його дослідження. Проте, звичайно, він не є винятково обмежений аудиторією підлітків, а й спрямований до батьків, вчителів, дорослих загалом, змінюючи кут зору на проблеми підлітка ХХІ ст. Актуальність полягає у відкритті для українських читачів, дослідників-літературознавців та педагогів одного із важливих романів, що входять у корпус текстів літератури, що показують наскільки важлива взаємодія вчителя та учня. Звідси мета – проаналізувати роль вчителя у процесі формування особистості підлітка на прикладі Мрійника та Лео. Завданнями бачимо вказати на проблемні стосунки підлітка із батьками; проблеми кохання та смерті, що спричиняють підліткову травму та шляхи подолання завдяки вчителю.

Науковим підґрунтям для дослідження стала концептуалізація домінанти *радість* у монографії Р. Кохан [1], а також розвідки, присвячені термінології літератури про дитинство, напрацювання наратології та метамодернізму (Л. Мацевко-Бекерська, М. Славова, Т. Качак, Е. Огар та ін.) [3], аналізу того, як підліток долає кризу екзистенційної самотності (А. Тичініна, Н. Нікоряк) [2].

Школа, де навчається Лео, є полюсом білого не-буття підлітка: “Стіни мають два кольори – білий і коричневий, як у собакати, але

немає нічого солодкого в школі: лише дзвоник наприкінці дня, який, коли дзвонить, здається, хоче крикнути тобі: ти викинув ще один ранок у цих двоколірних стінах. Біжи! У виняткових випадках школа буває корисною: коли вона мене дивує. Зневірююсь і тону в білих думках. Я запитую себе, куди я йду, що я роблю, чи принесу користь у майбутньому, чи ... Але, на щастя, школа – це майданчик, де найбільше людей, які перебувають у такому ж стані, як і я” [4, с. 14]. Школа сприймається підлітком як зоопарк із невмирущим видом – вчителі. Уся родина Лео здобула освіту, хіба що їхня такса Термінатор не навчалася у ліцеї (іронічно констатує Лео), проте це його жодним чином не мотивує вчитися: “*Відкриває розум, розширює горизонти, структурує мислення, робить тебе гучним...*” (курсивом Лео цитує слова своїх батьків. – *І. К.*) І зранку до ночі розбиває твої яйця. Так воно і є. Немає жодної причини, щоб ходити в таку школу. <...> Щось на кшталт походу до зоопарку: вчителі, захищений вид, який, як ти сподіваєшся, назавжди вимре...” [4, с. 22]. Оскільки нема зацікавлення, то й Лео не старається вчитися, перекладаючи відповідальність за це на своїх вчителів: “. І ще жодному вчителю не вдалося переконати мене в тому, що воно того варте. Якщо той, хто присвячує цьому своє життя, не може цього зробити, то чому це повинен робити я?” [6; с. 23]. Так нарощуючи білість, письменник передає екзистенційну нудьгу та бездіяльність персонажа, що, проте, прагне вирватися із цього стану. Його “наставник” втілює бунтаря та посереднього учня: ““Я не знаю, чому я це зробив, не знаю, чому мені це сподобалося, і не знаю, чому я зроблю це знову”: моя життєва філософія полягає в цих світлих словах Барта Сімпсона” [4, с. 16].

Поруч із негативним сприйняттям школи як втілення сірості та нецікавості, письменник створює позитивний образ вчителя як наставника і друга, що є важливим компонентом освітнього процесу. Вважаємо надзвичайно вдалою таку художню знахідку А. д’Авенія, бо у величезному інформаційному потоці нашого часу у більшості випадків ця професія висміюється і знецінюється. “Нешастя – фіолетове, бо фіолетовий – це колір мертвих. Ми чекали на вчительку на заміну, потворну, як смерть, у своїй бездоганній фіолетовій сукні, щоб обсіпати її мокрими від слини кульками” [4, с. 16], а натомість з’являється спокійний і цікавий вчитель: “Заходить молодий чоловік. Піджак і сорочка. Пунктуальний. Очі занадто чорні, як на мене. Окуляри теж чорні, на занадто довгому носі. Сумка повна книжок. Він часто повторює, що любить те, що вивчає. Ще бракувало нам тільки того, хто у це вірить. Вони найгірші!” [4, с. 16]. Спочатку кольоровою характеристикою вчителя стає чорний: “Він має чорне волосся. Чорні очі. Чорний піджак. Коротше кажучи, виглядає як Зірка

Смерті з “Зоряних війн” [4, с. 18]. Лео артикулює традиційно неважливе сприйняття будь-якого вчителя учнями на основі стереотипу: “З іншого боку, вчителька на заміні – просто чорна пляма в безнадійно білому дні” [4, с. 17]. У цю нішу Лео вписує свою вчительку: “Чорт, що за нещастя ця Арджентьєрі! Вона прискіплива і зануда до смерті, одержима тим, хто сказав, що не можна двічі скупатися в одній річці” [4, с. 18].

На відміну від звичних нецікавих уроків, вчитель на заміні формує позитивну мотивацію учнів, розповідаючи, як оповідь діда посприяла вибору його професії. Так, у словесній дуелі із підлітками він перемагає: історія про Мохаммеда із “Тисячі та однієї ночі”, що, мандруючи і пізнаючи нове, шукав скарб, який був у нього вдома, а він не відразу це зрозумів, змушує замислитися учнів над їхніми виборами-скарбами. Конкретний приклад із життя працює краще будь-якої теорії, звідси усвідомлення свободи вибору у житті, вміння мріяти і бути собою: ““Не бійся мріяти, навіть якщо інші з тебе сміятимуться”, – так казав мені мій дідусь, – “ти перестанеш бути собою”” [4, с. 20].

Лео дуже імпонує віра вчителя у нього: “У цьому класі, можливо, є наступний Данте або Мікеланджело... Можливо, це будеш ти!” [4, с. 21]. Так із категорії вчителів-невдах новий вчитель отримує “підвищення” і довіру, що відображене у прізвиську “Мрійник”. Лео зацікавлений, і як результат – він читає його блог, де знаходимо інтермедіальний перегук із фільмом “Спілка мертвих поетів” (1989) П. Віра, що розповідає історію вчителя, котрий любов’ю до поезії та своїм прикладом надихає учнів на пошук власного шляху в житті. Цитата із фільму стає життєвим кредо Лео: “Вихоплювати красу, де б вона не була, і дарувати її іншим навколо себе. Для цього я є у світі” [4, с. 23].

Вчитель дає слушну пораду Лео як знайти мрію: “Читай, дивися, цікався... і все це з великим драйвом, пристрасстю та дослідженням. У цьому є відповідь на те, що є твоя мрія” [4, с. 52]. Так підліток відкриває для себе, що у його житті є задля чого і задля кого жити: “Я намагаюся застосувати метод Мрійника: відштовхуватися від того, що я вже знаю. Я люблю музику. Я люблю Ніко. Я люблю Беатріче, я люблю Сільвію, я люблю свій мопед, я люблю свою мрію, яку я ще не знаю. Я люблю тата і маму, коли вони не розлучаються” [4, с. 52]. Лео відзначає для себе, що його буття наповнене любов’ю, про яку він і не здогадувався раніше. Лео знає, що не потрібні ніякі оцінки, щоб змусити вчитися: “Він посміхається і його очі сяють. Він вірить у нас. Можливо, він не зовсім невдаха” [4, с. 67]. Припускаємо, що образ вчителя ймовірно має автобіографічну складову, оскільки А. д’Авенія працював у ліцеї. Написання Лео книги про про складний червоно-

білий період виконує терапевтичну функцію: “Червона ручка. Червона, як кров. Червоне, як любов, чорнило чистих сторінок життя. <...> Білизна цих сторінок більше не лякає мене, і я завдячую цим Беатріче: вона, біла, як молоко, червона, як кров” [4, с. 249], бо з досвіду Лео знає, що у житті “Потрібен білий. Так само, як і червоний” [4, с. 251].

Батьки займають пасивну позицію очкування, вважають, що це все мине, а вчитель найшвидше приходить на допомогу і веде Лео поїсти разом морозива (виявляється, що вчителі теж їдять морозиво, робить іронічний висновок Лео). За викличною бунтарською поведінкою всередині підлітка страх показати свою раниму сутність. Вчитель каже, що плакати і помилятися – це теж частина людської сутності. Лео усвідомив, що: “Мені вже краще. Мені, хто, зіткнувшись з помилкою, хотів би, щоб у житті була кнопка перемотування назад. Натомість життя не має цієї кнопки. <...> Але якимось чином я тепер менше боюся” [4, с. 148]. Так вчитель навчає його страждати, помилятися, вставати та йти вперед. Він повертає підлітку віру у себе: “Іноді достатньо слова того, хто в тебе вірить, щоб повернути тебе у світ” [4, с. 150]. Завдяки Беатріче Лео зрозумів, що не треба загубити в житті жодного дня: “Я думав, що у мене є все, а у мене не було нічого, на відміну від Беатріче, у якої не було нічого, але вона мала все” [4, с. 231].

Як висновок, руйнівними компонентами світу підлітковості у романі є буття-у-школі та буття-у-сім’ї, коли панує непорозуміння між батьками і Лео (“Який сенс описувати колір сліпому? Мама не розуміє” [4, с. 31]). Констатуємо категоричність сприйняття світу підлітком через два головні кольори (опозиція *біле* (не-життя, нудьга у школі, смерть) – *червоне* (життя і кохання)). Зазначимо важливість формування позитивного образу вчителя (Мрійник), що виступає як друг, наставник і навіть набирає функції батька. Він навчає Лео надихатися мрією, йти до неї попри все, мотивує діяти і бути активним; Мрійник втілює важливість дорослого поруч із підлітком. Вчитель своєю підтримкою допомагає подолати травматизм смерті Беатріче та віднайти силу жити і пізнавати світ підлітку Лео. Отож, роман А. д’Авенія “Біла як молоко, червона, як кров” виконує важливу дидактичну функцію: вчить підлітка віднайти сенси-“кольори” життя.

Література:

1. Кохан Р. “Як воно: “отримати в подарунок увесь світ?”: Поетологічне розгадування РАДІСНОЇ головоломки. Одеса : Гельветика, 2020. 320 с.

2. Тичініна А., Нікоряк Н. Екзистенціали самотності в романі Д. Овенс “Там, де співають раки”. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024., Вип. 2 (12). С. 89–94.
3. Огар Е. Дитяча книга: проблеми видавничої підготовки. Львів, 2003. 160 с.
4. D’Avenia A. Bianca come il latte, rossa come il sangue. Mondadori, 2010. 255 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-14>

**FRACTURED TIME AS AN EXISTENTIAL MODE
IN THE COLLECTION OF POETRY “THE OPEN FRACTURE
OF VOICE” BY KATERYNA KALYTKO**

**РОЗРВАНИЙ ЧАС ЯК МОДУС ІСНУВАННЯ
У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ КАТЕРИНИ КАЛИТКО
«ВІДКРИТИЙ ПЕРЕЛОМ ГОЛОСУ»**

Starostenko T. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the English
Philology Department, a Postdoctoral
Student at the Professor Leonid
Ushkalov’s Ukrainian Literature
and Journalism Department,
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Старостенко Т. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології,
докторантка кафедри української
літератури та журналістики
імені професора Леоніда Ушкалова,
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

На думку Г.Е. Лессінга висловлену у “*Laocoön: An Essay on the Limits of Painting and Poetry*” поезія це «дія в часі» “*articulated sounds in time*” [1, с. 101]. Кожен літературний рід має свої особливості організації часу й простору. У класичній драмі вони підпорядковані сценічним вимогам. Це означає, що час обмежений діалогами, простір – сценою, а структура твору чітко фіксована. У прозі хронотоп максимально гнучкий. Автор вільно змінює епохи, локації та перспективи; час може бути лінійним чи розширюватися за рахунок повернення в минуле. Деталізований, багатоплановий простір дозволяє охопити численні події та персонажів. У поезії час і простір найбільш